

Ніна ШЕСТАКОВА

РОДИНИ СТРІЛЕЦЬКИХ І КРАСОВСЬКИХ У ЛЬВОВІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНІ XVII — ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТЬ

З давніх-давен у Львові процвітали різні ремесла і торгівля. Інтенсивні зв'язки зі Західною Європою, Московщиною, Молдовою (а через неї — з Кримом і Османською імперією) сприяли розвиткові міста і збагаченню його мешканців, зокрема українського населення, а точніше — православних мешканців Львова, незважаючи на обмеження прав та утиスキ з боку владиць міста.

Купці, або як їх називано у документах латинською мовою *mercatores, negotiatores*, приїжджали до Львова, вели торгівлю, мешкали у міщан і часто одружувалися з львів'янками, залишаючись тут назавжди. Серед таких негоціантів був гданський купець, очевидно, українець з походження, — Стефан Несторович-Красовський. У списку братчиків, опублікованому А. Криловським, є запис, що у 1647 р. Стефан Красовський, перебуваючи у Львові, під впливом вражень від церкви і прихильності та кількості братчиків, вирішив вступити до братства¹. У 1664 або 1645 р. він одружився з Софією Стрілецькою, а між 1645 і 1650 рр. у них народилися діти: син Микола і близнюки Андрій, Ганна та Стефан (Табл. 1).

Завдяки цьому шлюбові Стефан Красовський поріднився з відомою у Львові родиною Стрілецьких, найзnamенитіші представники якої — Андрій та Роман — були вихованцями славного братчика Івана Красовського.

Генеалогічне дерево роду Стрілецьких (Табл. 2) складене за матеріалами актових книг, частково — за документами, опублікованими у статті М. Капрала „Актові матеріали до біографії Івана Красовського за 1574—1619 рр.”²

Андрій Кузьмович Підвоєвожий у 1590 р. вступив до Успенського братства, чого не встиг зробити його брат Іван Стрілецький-Підвоєвожий, який помер у 1586 р. Іван Стрілецький був одружений тричі. Від першої дружини Анастасії мав дочку Марухну (Марію або Маргариту), яка вийшла заміж за Івана Красовського. Ім'я другої дружини встановити не вдалося,

¹ Криловський А. Львовское ставропигіальне братство.— Київъ, 1904.— Приложение.— С. 9.

* Стефан Несторович-Красовський та Іван Красовський не були родичами, а лише однофамільцями.

² Капраль М. Актові матеріали до біографії Івана Красовського за 1574—1619 рр. // Україна в минулому.— Київ; Львів, 1993.— Вип. IV.— С. 90—131.

Таблиця 1

Генеалогія роду Несторовичів-Красовських

третьюю ж була Євфімія, ймовірно, дочка Янія Афендика, львівського купця, за національністю грека. Від третього шлюбу в Івана Стрілецького були сини Іван, Андрій та Роман і дочка Анна, дружина львівського купця — грека Михаїла Альвізія*.

Андрій та Роман Стрілецькі були заможними — займалися торгівлею з Туреччиною і Молдовою. Їх імена часто фігурують в актах першої половини XVII ст. у зв'язку з різними фінансовими справами та судовими суперечками. Так, у 1640—1641 рр. слухалася у Львівському війтівському суді справа, підкріплена трьома королівськими декретами, пов'язаними з Андрієм та Романом Стрілецькими та їхніми партнерами: гданським — Іваном Геричкою та львівським — Яном Ательмаєром. Партнери судилися за порушення контракту і несплату 3216 злотих і 19 грошей, що їх був винен Іван Геричка за доставлений йому з Молдови поташ³.

Значну увагу приділив братам Стрілецьким у своїй книзі Владислав Лозинський, називаючи їх „найбільш заповзятливими і найнеспокійнішими міщанами XVII ст.“⁴ На жаль, В. Лозинський переплутав Андрія та Романа з їх синами, також Андрієм та Романом. У Романа Стрілецького з дружиною Богданою був син Роман — Roman Strzelecki junior⁵. У 1641 р. Роман Стрілецький-молодший, за „кращими“ традиціями цієї родини, судився з рідним батьком і стриєм, вимагаючи від них повернення свого майна, відшкодування за зіпсовані речі і зброю, а також платню за службу⁶.

Дочка Андрія Стрілецького та його дружини Анни — Софія — вийшла заміж за Стефана Несторовича-Красовського. У Андрія Стрілецького був

* Анна була його другою дружиною. Першою була Марухна, яка згадується в актах упродовж 20-х рр. XVII ст.

³ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові), ф. 52, оп. 2, спр. 400, с. 377—981.

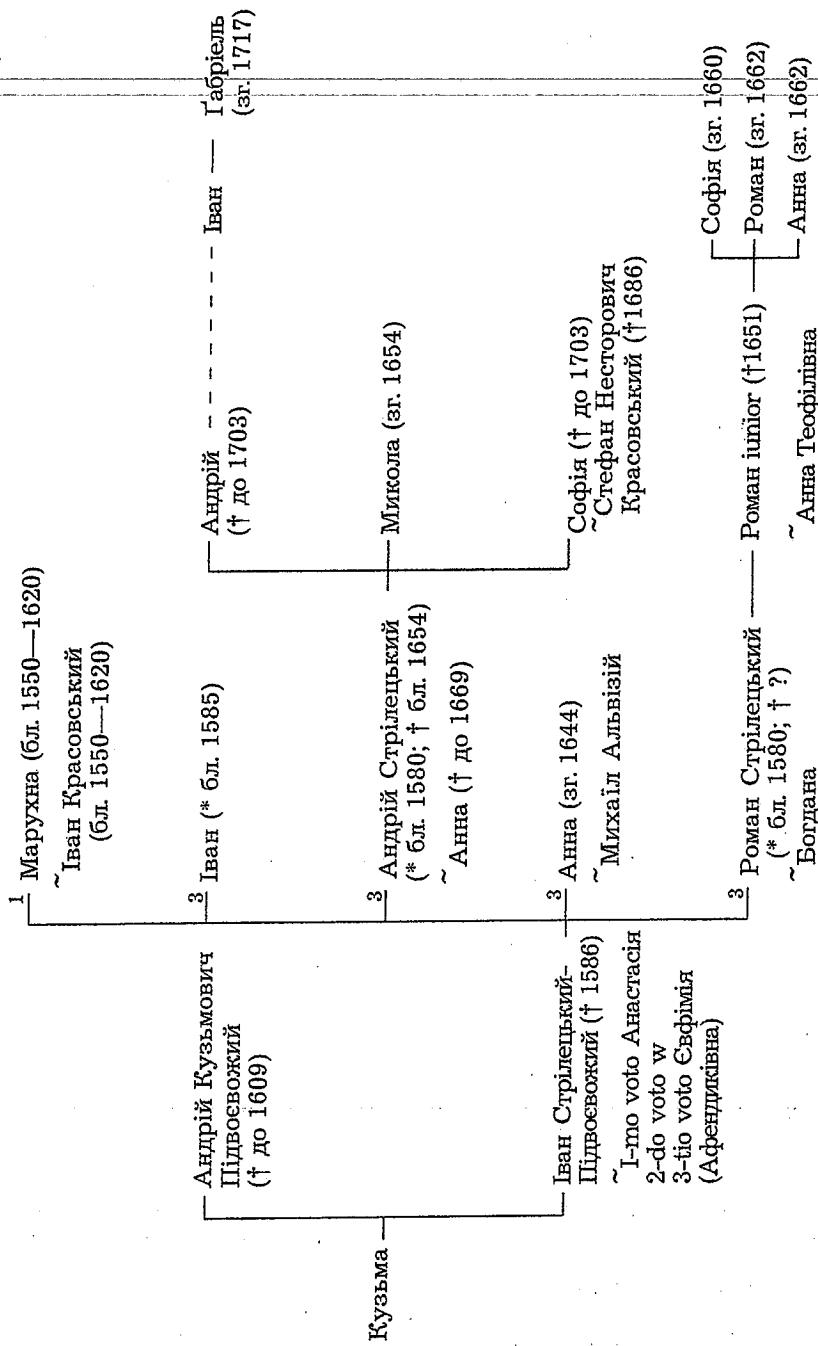
⁴ Łoziński W. Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku.— Lwów, 1892.— S. 331.

⁵ ЦДІА України у Львові, ф. 52, оп. 2, спр. 230, с. 527.

⁶ Там само.— Спр. 400, с. 1048—1234.

Таблиця 2

Генеалогія роду Стрілецьких

ще позашлюбний син Андрій; матір'ю якого була батькова служниця Оришка, яка загинула від рук власного сина. Деталі трагедії невідомі, натомість в актах зафіксовано угоду, укладену 10 вересня 1644 р. у Львівському гайному суді між Андрієм Стрілецьким — батьком — та братами й сестрами покійної Оришки. По-перше, Андрій Стрілецький мав повернути все, що належало згаданій Оришці, а саме: гроші, які вона заробила у нього на службі, її особисті речі, а також сплатити інші борги. І нарешті, „за голову“ нещасної Оришки пан Андрій Стрілецький сплачує 200 злотих, а її брати і сестри, своєю чергою, квитують його сина⁷. Ось майже дослівний зміст цієї угоди.

Родині Стрілецьких належали три кам'яниці. Перша, звана кам'яницею Стрілецьких, містилася на місці будинку на теперішній вулиці Руській, 5, який приєднується до Успенської церкви⁸. Роман Стрілецький, одружившись з Анною Теофілівною, жив у кам'яниці покійного тестя Теофіля Гінія; співласником цієї кам'яниці був Стефан Ласковський. Цей наріжний дім у перебудованому вигляді зберігся до наших днів. Сусідня кам'яниця належала Костянтинові Медзапеті. У 1640 р. між сусідами тривала запекла суперечка за... діру в стіні, яку зробив пан Медзапета ще 1633 р., „скориставшись з відсутності у Львові пана Ласковського, а також з того, що сирота Анна, нинішня дружина Романа Стрілецького, не мала опікунів“⁹. Не зупинившись на цьому, Медзапета поступово переробив діру на невеличке віконце, твердячи, що воно було там споконвічно. Цього вже сусіди стерпіти не могли й, взявши за свідків стареньких бабусь із навколошніх пивниць і навіть самого Грабріеля Лантіша, довели, що ніякого вікна там не було. Дотримуючись норм магдебурзького права, суд постановив замурувати злочасне віконце.

Андрій Стрілецький володів частиною Афендиківської кам'яниці, яка містилася приблизно на місці нинішнього будинку на вулиці Руській, 16. Цю частину, а також кам'яницю Стрілецьких, згодом успадкував Стефан Красовський.

Стефан Несторович-Красовський належав до найзаможніших міщан Львова другої половини XVII ст.: у 1656 р. його майно оцінили в 100 тис. злотих¹⁰. Так само, як і його найближчі родичі брати Стрілецькі, він торгував поташем і селітрою. З буковинських лісів, з-під Ясс та Сучави валка з кількох десятків возів прибуvalа до Львова, звідки поташ переправляли до Гданська. Як і багато інших львівських купців, Стефан Красовський вів свої справи у тісному контакті з молдовськими господарями, зокрема — з Йоною Дукою, який 1669 р. відступив йому свої права на господарські будівлі для виробництва поташу¹¹.

У 1668 р. Стефан Красовський переправляв 200 возів поташу з Молдови до Польщі. Але у містечку Язловці поблизу Заліщицьків обоз перестрів володар цих земель Станіслав Конецпольський, краківський каштелян,

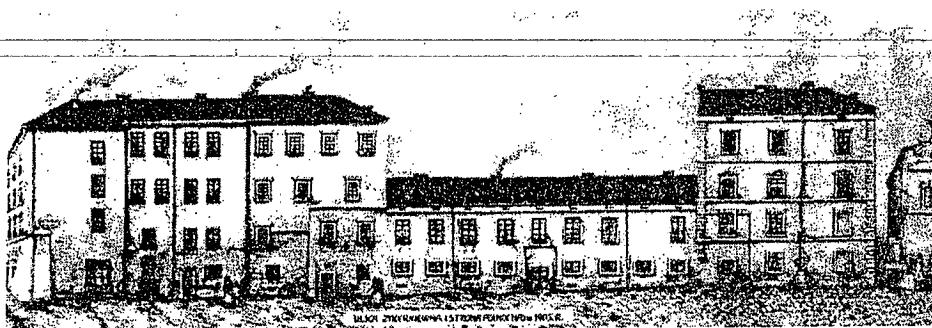
⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 52, оп. 2, спр. 230, с. 316.

⁸ Ілюстрації взято з книжок: Вуйчик В. С. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові.— Львів, 1991; Кос Г., Федина Р. Вулиця Руська у Львові.— Львів, 1996.

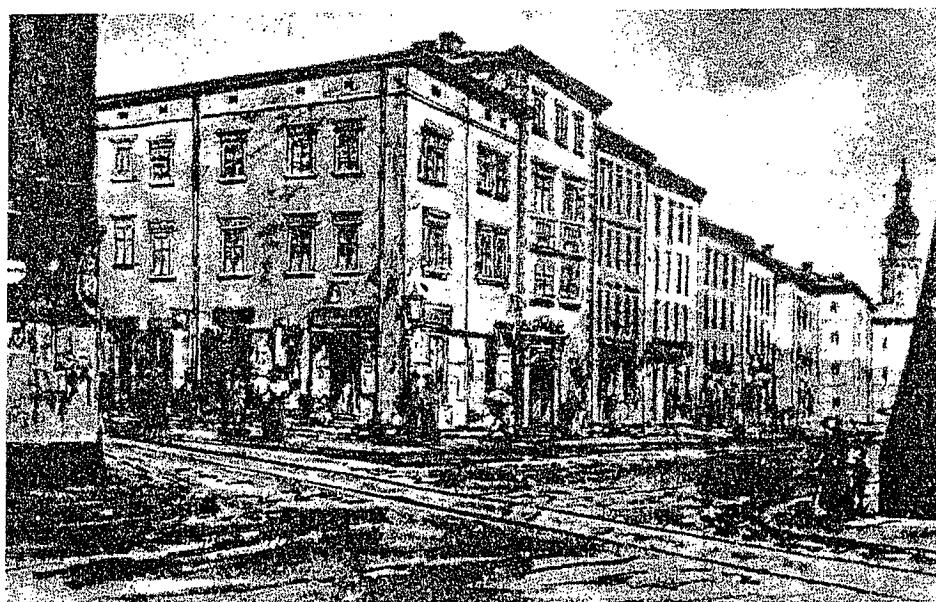
⁹ ЦДІА України у Львові, ф. 52, оп. 2, спр. 400, с. 754.

¹⁰ Łoziński W. Patrycyat i mieszczanstwo...— S. 170.

¹¹ ЦДІА України у Львові, ф. 201, оп. 4, спр. 283-а, арк. 1—3.

1. Кам'яниця Несторовича
(вул. Зацерковна, або Руська вузька, — нині не існує)

2. Кам'яниця Несторовича
(приблизно ріг вул. Руської і Івана Федорова)

долинський староста і син сандомирського воєводи Александра Конецпольського. Станіслав Конецпольський заради інтересів, які він нібито вів з Йоною Дукою, наказав секвеструвати весь поташ, давши Стефанові Красовському розписку лише за 33 діжки, які він „*obróśi na swój pożytek*“, а саме продав за 30 тис. польських злотих. Решту поташу „пан староста Долинський“ затримав у Бродах під надійною охороною — на велику шкоду львівського купця.

У марних пошуках правди минали роки¹². 1684 р. Йона Дука, перебуваючи у Львові, на прохання Стефана Красовського засвідчив у суді свою непричетність до цієї справи і заперечив існування спільних інтересів зі Станіславом Конецпольським¹³. Після смерти Стефана Красовського справу продовжили його вдова і діти, але так само безуспішно.

Друга половина XVII ст. стала початком занепаду Львова, його економіки і культури, його особливого духу, який відчували всі чужинці і якими, *molles nominis Leopolitani*^{*}, можемо хіба що уявити. Доля родини Стрілецьких та іхніх спадкоємців Красовських ніби віддзеркалювала долю рідного міста, а іх процвітання і добробут у той період різко контрастували з тим, що ми побачимо на початку наступного століття.

Стефан Красовський володів кількома кам'яницями або їх частинами. Перша з них — Юсковська — придбана 1655 р. у вірменської родини Слоньовських. Вона була суміжною з кам'яницею Лишкевичівською. Обидві вони, очевидно, за свою химерну у плані форму іменувалися „Кривим колом“^{**}. На їх місці тепер стоїть будинок № 8 на вулиці Івана Федорова.

Друга кам'яниця стояла на неіснуючій нині вулиці Зацерковній, яка в актах XVII ст. називається *Platea Stricta (seu Augusta) Ruthenorum*^{***} (іл. 1), а у XVIII ст. — „*w Sutkach ulicy Ruskiej*“. Приблизна теперішня адреса третьої кам'яниці Несторовичівської — ріг вулиць Руської та Івана Федорова (іл. 2). Стефанові Красовському, а точніше, його дружині, належали також частини кам'яниць Стрілецької та Афендиківської. Усю цю нерухомість успадкували іхні діти. Після смерті Миколи Красовського (якого з певною імовірністю можна ототожнювати з відомим братчиком) його вдова мешкала в Юсковській кам'яниці разом із швагром Андрієм та його сестрою Анною.

У 1703 р. брат Андрій і сестра Анна Красовські, „доходячи до певних літ, а іх є понад 50“, склали спільній заповіт¹⁴. У той час вони залишилися самі, без дітей і родичів: „*steriles i niemaiący żadnych bliskich krewnych (bo ci wszyscy cokolwiek ich było obdorminerunt in Domino)*“.

Зважаючи на таку „убогу фортуну“, брат і сестра Красовські вирішили розпорядитися майном так: кам'яниці Юсковська і Стрілецька при-

¹² У 1676 р. Стефан Красовський як Красовський-Несторович отримав шляхетство від короля Яна III і герб Ястрембець — своєрідну компенсацію за моральні збитки. Див.: Łodzia-Czarniecki K. Herbarz Polski podług Niesieckiego.— Gniezno, 1875—1881.— S. 816.

¹³ ЦДІА України у Львові, ф. 201, оп. 4, спр. 283-а, арх. 3—4.

* Тут — мляві нащадки минулых львів'ян.

** За іншою версією, „Кривим колом“ називали вулицю, що була довкола кварталу між Домініканським костелом, що нині не існує, та вулицею Зацерковною, на початку якої і стояли ці дві кам'яниці.

*** Вулиця Руська вузька.

¹⁴ Там само.— Спр. 3091, арк. 1—2. Це оригінал, писаний рукою Андрія Красовського, і копія, зроблена у XVIII ст.

значалися для продажу відповідно за 24 тис. і 5 тис. злотих. За частину Афендиківської кам'яниці, придбану ще у бабусі покійної Стефанової тещі 1652 р., Красовські призначили 1 тис. злотих, „але оскільки кам'яниця поступово руйнується, то хай дадуть за неї хто скільки зможе“.

У наступному пункті заповіту вирішувалася доля майна, що було під заставою і оцінювалось у 10 тис. злотих. У цю суму входили нерухомість і золото. Далі був розподіл грошових сум, призначених для церков і монастирів. У тому числі Успенській церкві — 3 тис. злотих на видеркаф; з цієї суми студентам бурси щосуботи повинно було видаватися по півтора золотого. Залишок призначався на свічки і лампади. Ченцям Крехівського монастиря, у якому Андрій та Анна наказали поховати свої грішні тіла, на фундущ або на побудову Спаської церкви, alias церкви Преображення Господнього призначалося 6 тис. злотих. Ченцям Почаївського монастиря на видеркаф — 2 тис. злотих¹⁵.

Судячи з наступної частини заповіту, у Андрія та Анни все ж залишились родичі по батьковій лінії за кордоном, про яких вони в ті бурхливі часи не мали жодної звістки. По лінії матері вони мали двоюрідного брата Івана, ймовірно, сина Андрія Стрілецького. Перебуваючи з ним у недоброзичливих стосунках, вони в заповіті записали: „По матінці нашій маємо пана Івана Стрілецького, якого ми не можемо оминути, хоча він на то не заслуговує, бо ні до чого доброго не надається, а тільки ганьбить нас і для того ѿ живе, на наш сором, про що цілому місту відомо“. Тільки з любові до його покійного батька вони відписали йому 70 злотих — якщо він іх переживе, у протилежному разі ця сума мала додатися до того, що раніше було записано Крехівському монастиреві.

Більше рідні вони не знали, хіба що дуже далеку, яка не бажала ѿ не очікувала спадку. Одночасно Андрій і Анна засвідчили, що і цим можливим родичам не належить нічого з їхнього майна, набутого „кривавою працею“ їхнього батька.

Як не дивно (та й не типово для тодішнього львівського міщанства), брат і сестра Красовські не мали боргів, натомість їм заборгував коронний конюший Ян-Олександр Конецпольський — родич Станіслава Конецпольського (двоюрідний брат його батька), який вів розслідування справи про загарбання покійним старостою Долинським (Станіслав Конецпольський помер у 1694 р.) двохсот возів поташу. Але цієї суперечки він так і не вирішив, даючи тільки марні обіцянки.

Андрій та Анна дістали у спадок ще одну спірну справу — „sprawy Gdańska“. У квітні 1701 р. в Гданську помер їх брат Стефан. Виконавцями його останньої волі щодо майна були міщани-вірмени Кшиштоф-Ян Мількевич і Миколай-Домінік Бонятович, які без відома і волі Красовських як спадкоємців розпорядилися майном на свій розсуд — розтринькали і пороздавали кому хотіли. Отож Андрій та Анна, маючи інвентар, грамоти й інші документи на майно покійного брата, заповіли повернути їх і теж записали на хвалу Божу.

Щодо предметів домашнього вжитку — золота, срібла, грошей, одягу, хутра, взуття та іншого, — то все це після опечатування мало бути оцінене і продане за готівку, а гроші — додані до сум, призначених церквам і монастирям.

¹⁵ У Почаївському пом'янику є запис про те, що Андрій Красовський зі Львова просить пом'янути Андрія, Стефана, Ірину, Василія, Лаврентія, Параскевію, Димитрія. Див.: ЦДІА України у Львові, ф. 201, оп. 4-б, спр. 270, арк. 300.

Далі Андрій та Анна Красовські застерігають, щоби їхню останню волю було виконано протягом 12 тижнів після смерті останнього з них. І ніщо не повинно стати на заваді: „Війна чи мир, унія чи дезунія, втручання сильних світу цього чи будь-яких родичів, яких ми цим своїм заповітом повністю усуваємо”, — таким чином, жоден із названих у заповіті не залишиться скривдженим і отримає свою частку якнайскоріше.

Щоб не виникло ніяких несподіваних перешкод, Андрій та Анна кожен своєю рукою переписали заповіт, один залишили у себе, а другий передали на зберігання до архіву Львівського капітулу.

Усе це відбувалося у Львові 12 листопада 1703 р.

Анна Красовська пережила і свого брата, і всіх родичів. Разом з усіма мешканцями Львова вона була свідком шведської навали і пограбування міста у вересні 1704 р., а згодом — страшної дворічної морової пошесті, від якої загинуло 10 тис. мешканців і яка повернулася знову у 1709—1710 рр.¹⁶

У 1714 р. Анна Красовська доповнила заповіт ще кількома пунктами. Будучи через хворобу *in articulo mortis*, Анна розділила гроші, які залишилися у неї після продажу кам'яниць. Півтори тисячі злотих призначалися на похорон і відправу за її душу, решта грошей додавалася до сум згідно з тестаментом 1703 р. У разі, якби, з ласки Божої, повернулося до неї здоров'я, Анна звеліла на всі гроші купити продовольство.

Анна Красовська доповнювала й уточнювала свій заповіт ще двічі: у червні 1716 р. і травні 1717 р. На той час вона мешкала в кам'яниці Петра Сем'яновича, який милостиво дав притулок їй разом з двома служницями після усіх поневірянь і клопотів з продажем кам'яниць.

Усі заповіти Анни Красовської засвідчені її власноручним підписом і перснєвою печаткою з гербом Ястшембець, і тільки остання приписка — її сповідником: „З волгъ П. Красовской слабой ѧко сповѣдникъ подпишѹюсѧ ръкою власною иеромонахъ Феофильъ”¹⁷.

Nina SHESTAKOVA

THE STRILETS'KIS AND KRASOV'S'KIS IN LATE 18TH — EARLY 19TH C.C. L'VIV

The focus of the article is on the history of two related families that used to live in L'viv — the Strilets'kis and Krasov's'ki-Nesorovychis. As documentary sources prove, they were genealogically related and constitute a unique page in the history of Ukrainian families in L'viv.

¹⁶ Chodyniecki I. Historja stolecznego Królestw Galicyi i Lodomeryi Miasta Lwowa.— Lwów, 1865.— S. 268.

¹⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 201, оп. 4, спр. 3091, арк. 12.